

COĞRAFI İŞARET TESCİLLİ DÖŞEMEALTI HALILARININ TURİZME KAZANDIRILMASI

Mehmet Ali EROĞLU¹

Atıf: Eroğlu, M.A. (2023). Coğrafi işaret tescilli döşemealtı halılarının turizme kazandırılması. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 134-151. doi:10.17218/hititsbd.1257502

Özet: Turizm, bir ülkenin ekonomisini canlandıran ve ülke kültürünün tanıtılmasına katkı sağlayan, geleneksel ve alternatif olmak üzere iki temel gruptan oluşan faaliyetler bütünüdür. Geleneksel turizm, tatil ve eğlence merkezlerine gitmek için yapılan seyahatleri ifade ederken, alternatif turizm ise yerli halkın yaşam tarzını, kültürünü ve doğal alanları tanıtmak için kullanılan seyahatleri ifade eder. Türkiye; tatil, sağlık, kongre, kültür, doğa turizmi gibi birçok farklı turizm türüne ev sahipliği yapmakta ve bu faaliyetler sayesinde dünya çapında, turizm açısından önemli bir konuma sahiptir. Turizmin başkenti olarak bilinen Antalya'nın mavi bayraklı plajlarının yanı sıra yeni keşfedilen ve keşfedilmeyi bekleyen birçok güzellikleri vardır. Son zamanlarda sağlık turizmi, kongre-fuar turizmi gibi alanlarda da turizm faaliyetleri başlamıştır. Bununla birlikte; mağara, ören yerleri, arkeolojik sit alanları, yayla turizmi ve kırsal turizm gibi bölge kültürünün yansıtılmasına yönelik turizm faaliyetleri de devam etmektedir. Geleneksel dokuma literatüründe yerini almış, ünlü Döşemealtı halıları, Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından Antalya'nın 13. Coğrafi İşaret Tescilli ürünü olarak kayıt altına alınmıştır. Döşemealtı halılarının alternatif turizm kapsamında turizm faaliyetlerine dahil edilerek yerel ve kırsal kalkınmanın önü açılmış olacaktır. Yalnızca Döşemealtı'nda yapılan bu dokuma türü halihazırda devam etmekte olan kültürel bir değer olması sebebiyle, turizmin bir parçası olarak desteklenmesi gereken bir mirastır. Bu mirasın alternatif turizm kapsamında turizme kazandırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Alternatif Turizm, Antalya, Döşemealtı, Halı

Bringing Gis-Registered Dosemealti Carpets to Tourism

Citation: Eroğlu, M.A. (2023). Bringing gis-registered dosemealti carpets to tourism. *Hitit Journal of Social Sciences*, 16(1), 134-151. doi:10.17218/hititsbd.1257502

Abstract: Tourism consists of conventional and alternative activities that stimulate a country's economy and promote its culture. Traditional tourism involves entertainment and vacation travel, while alternative tourism emphasizes local lifestyle, culture, and natural areas. Turkey has many types of tourism, including vacation, health, congress, cultural, and natural tourism, which have given it a significant position in the worldwide tourism industry. Antalya, renowned as the tourist capital, has several recently found and yet to be discovered natural wonders, as well as blue flag beaches. Tourism activities have recently begun in sectors such as health tourism and congress-fair tourism. Furthermore, tourist activities targeted at representing the region's culture, such as caverns, ruins, archaeological sites, highland tourism, and rural tourism, continue. Döşemealtı carpets, well-known in traditional weaving literature, were recently registered as the 13th Geographical Indication Registered product of Antalya by the Turkish Patent and Trademark Office. Incorporating these carpets into alternative tourism activities will promote local and rural development. This type of weaving, which is made only in Döşemealtı, is a heritage that should be supported as a part of tourism, as it is an ongoing cultural value. This heritage should be brought to tourism within the scope of alternative tourism.

Keywords: Tourism, Alternative Tourism, Antalya, Dosemealti, Carpet

İnceleme Makalesi / Review Article

¹Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, mehmetalieroglu@akdeniz.edu.tr | <http://orcid.org/0000-0001-5576-9333> | <https://ror.org/01m59r132>

Assoc. Prof. Dr., Akdeniz University, Faculty of Fine Arts, Department of Traditional Turkish Arts, mehmetalieroglu@akdeniz.edu.tr | <http://orcid.org/0000-0001-5576-9333> | <https://ror.org/01m59r132>

1. GİRİŞ

Turizm sektörü geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu sektör gerek ülke tanıtımı gerekse ülke ekonomisine katkısı bakımından, geniş kitlelere hitap eden, istihdam sağlayan faaliyetler bütünüdür. Son yıllarda Türkiye’de ekonomik değerler arasında turizm gelirleri önemli bir rol oynamaktadır. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Türkiye’de turizm denildiği zaman; daha önceki yıllarda sadece deniz-kum-güneş üçlüsü akla gelirken, günümüzde turizmin faaliyet alanları oldukça genişlemiş ve geniş kitlelere hitap eder hale gelmiştir. Böylelikle ki; geleneksel turizm kavramının yanı sıra alternatif turizm kavramı da literatüre katılmış, alternatif turizm faaliyetleri kapsamında yeni arayışlar da son yıllarda artış göstermeye başlamıştır.

Ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımların arttırılmasına yönelik, gün geçtikçe farklılaşan seyahat beklentileri ve yeni arayışlarla ortaya çıkan bir kavram olan alternatif turizm; yerel halkın kalkınmasına fayda sağlayan faaliyetler bütünüdür.

Alternatif turizm ile turizm faaliyetlerinin sadece sahillerde değil, Türkiye’nin doğal, ekolojik ve kültürel değerlerinin de tanıtıldığı alanlarda devam ettiği görülmektedir. Son yıllarda gerek Türkiye’nin birçok bölgesinde gerekse turizmin başkenti Antalya’da alternatif turizm faaliyetleri ön plana çıkmaktadır. Mavi bayraklı plajları ve beş yıldızlı tatil konseptleriyle dünya turizm literatüründe yerini almış olan Antalya’da yapılan alternatif turizm çeşitleri arasında; sağlık turizmi ve kongre-fuar turizmi oldukça ileri seviyededir (Akdeniz ve Sert, 2018; Çetinkaya, 2014; Sarı, 2016; Sarı ve Derin, 2019).

Turizm faaliyetlerinin tüm bir yıla ve geniş coğrafyalara ulaşmasını hedefleyen projeler ve yeni arayışlar halen devam etmektedir. Bu yeni arayışları destekleyecek bir faaliyet de geleneksel değerlerimizin yansıtıldığı el sanatı ürünleridir. Bu ürünlerin alternatif turizm kapsamında değerlendirilerek ülke ekonomisine katkı sağlanması planlanmaktadır.

Alternatif turizmin gelişmesinde coğrafi işaretlerin önemi oldukça büyüktür. “Mahreç” yada “Menşe” adı ile tescillenen; gıda-tarım, maden, el sanatları ve sanayi ürünlerinin markalaştırılması yada adlandırılma biçimi “Coğrafi İşaret Tescili” olarak bilinmektedir. Bu tesciller sayesinde gizli kalmış yada yeterince tanıtılmamış kültürel ve geleneksel değerler gün yüzüne çıkarılabilmektedir. Son zamanlarda coğrafi işaret tescili ile tespit edilmiş bu değerlerin, alternatif turizm kapsamında değerlendirmeleri sayesinde turizme kazandırılmaları sağlanmaktadır.

Antalya’da meyve, sebze, yöresel yemekler, el sanatları gibi çok sayıda ürün Coğrafi İşaret almış ve bir çok geleneksel ürünün başvuru süreci tamamlanmıştır (Bulut ve Fural, 2018; Çakaloğlu ve Çağatay, 2017; Uygun ve diğerleri, 2021). Antalya’nın Coğrafi İşaretli geleneksel ürün sayısı arttıkça, alternatif turizm kaynakları da artacaktır. Çünkü, Coğrafi İşaret geleneksel ürünlere güç katarken, geleneksel ürünler alternatif turizm seçenekleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birisi de Döşemealtı halıdır.

Filmlere ve kliplere konu olan, son zamanlarda tur otobüslerinin de ziyaret ettiği Döşemealtı halı tarlaları ve Döşemealtı halıcılığı gün geçtikçe önem kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda; 2021 yılında, yerel yönetimlerin destekleriyle; Döşemealtı halıları Antalya’nın 13. Coğrafi İşaret tescilini almıştır. Kendine özgü desen, renk ve kompozisyon karakteristiğinin olduğu bu dokumaların turistlerle buluşturularak turizme kazandırılması için faaliyetler devam etmektedir.

Bu çalışmada; Anadolu dokuma kültüründe ve literatürde önemli bir yere sahip olan Döşemealtı halılarının, alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesi ve yeni önerilerle bölge ekonomisine katkı sağlaması, turizme kazandırılması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda; Döşemealtı halılarının geleneksel yöntemlerle, hediyeelik ve dekoratif eşya statüsüne dahil edilerek, günümüz modern anlayışına göre yorumlanarak, üretimlerinin yapılması ve kültürel tanıtımlarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda; doküma literatüründe önemli bir yere sahip olan Döşemealtı ilçesi, Killik, Kovanlık, Aşağıoba köylerine gidilerek alan araştırması yapılmıştır. Bu araştırma kapsamında; Döşemealtı halılarının günümüzdeki durumları tespit edilmiştir.

Çalışmanın ilgili bölümlerinde; Turizm ve alternatif turizm kavramından ve Antalya'da alternatif turizm çeşitlerinden, coğrafi işaret tescilinin tanımından ve alternatif turizmin gelişimi açısından öneminden, coğrafi işaret tescili almış Döşemealtı halılarından bahsedilmiştir.

2. TURİZM KAVRAMI VE ANTALYA'DA ALTERNATİF TURİZM

Turizm genel olarak; kavramsal algıda modern dönem ürünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya bağlı kalındığında, turizmin tarihsel geçmişinden söz edilirken veya turizm kavramının tarihi doğrudan araştırıldığında, geçmiş kaynakların temelinde birkaç yüzyıla dayandığı görülmektedir (Acar, 2020, s.307). Turizmin tarihi araştırmaları konu olduğunda; 17. yüzyılda köklü İngiliz ailelerinin çocuklarını, eğitimlerini tamamlamaları adına, Avrupa'nın bazı şehirlerine gerçekleştirilen turlar olarak bilinen "Grand Tour"; ilk turizm faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2013, s.13). Günümüz anlamıyla turizm; 1841 yılında gerçekleştirilmiş olan Thomas Cook'un düzenlediği ilk profesyonel paket tur organizasyonu, bilinen en eski turizm hareketi olarak kabul edilmektedir (Acar, 2020, s.307).

Turizmin ilk tanımı ise 1905 yılında E. Guyer ve Freuller tarafından oluşturulmuştur. Bu tanıma göre;

"Modern anlamda turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimlerine; doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan, özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların, toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olaydır"
(Eralp, t.y., s.3).

Dünya tarihinde genel anlamda turizm; insanların sürekli olarak yaşadıkları (ikamet) bölgelerinden kısa süreliğine ayrılarak farklı ülkelere veya bölgelere giderek bu alanları keşfetmek, eğlenmek, dinlenmek, öğrenmek gibi psikolojik ve sosyo-kültürel ihtiyaçlarını gidermek olarak bilinmektedir. Günümüz uygarlıklarının temel faaliyetlerinden biri olan turizm, ekonomik açıdan geniş etkileri de beraberinde getirmektedir. Ayrıca turizm; zaman içerisinde bu seyahatlerin dinlenme ya da iş amaçlı buldukları yerden yola çıkarak bölge değişikliği yapmaları olarak tanımlanabilmektedir (Yıldız, 2011, s.55).

Türkiye'de ise sosyal ve ekonomik kalkınmada turizmin önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Türkiye'de turizmin tarihinin; 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla başlamıştır. Türkiye genelinde turizmin öneminin anlaşılmasının en belirgin özelliği; 1963 yılında Turizm Bakanlığı'nın kurulması olarak bilinse de bu tarih aralığında devlet bünyesinin çeşitli organları içerisinde varlığını sürdürdüğü de bilinmektedir (Duman ve Kozak, 2013, s.110).

Turizmin gelişmeye başladığı her ülke veya bölgede farklı etkiler görülmektedir. Bununla beraber bu ülke veya bölgelerdeki ekonomik ve sosyolojik yapıların da turizm gelişiminden olumlu yada olumsuz olarak etkilendikleri görülmektedir (Özdemir ve Kervankıran, 2011, s.4).

Bir ülkenin turizminin gelişmesinde, yerel halkın katılımının da önemli bir rol oynadığı yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bulgulardandır. Bu kapsamda yapılan araştırmaların daha önceki araştırmalar ile karşılaştırmaları sonucunda elde edilen örnekler vardır.

“Elde edilen bulgular turizm yaşam seyri farklı olan iki destinasyonda ikamet eden yerel halkın, turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarını açıklayan değişkenler arasındaki ilişkilerde benzerlik ve farklılıkların olduğunu ortaya koymuştur. Her iki bölge halkının da ‘Turizm gelişiminden fayda sağladıkça turizmin pozitif etkileri algı seviyelerinin’ arttığı görülmektedir. Bulgular ilgili yazındaki diğer çalışmalarla uyumluluk göstermekte ve Sosyal Değişim Teorisini desteklemektedir. Çalışmada, her iki turizm destinasyonunda yaşayan yerel halkın turizmden ekonomik ve sosyal faydalar sağladığı yönündeki algısının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır” (Ekici ve Çizel, 2014, s.84)

Bahsi geçen bu çalışmanın diğer bir bulgusuna bakıldığında; test bölgesinin yerel halkı turizmden kişisel fayda sağlasa dahi zaman içerisinde sağlanan bu faydanın negatif etkilerinin de görüldüğü saptanmıştır.

“Kaş-Kalkan bölgesi için test edilen modelde, yerel halkın ‘Turizm gelişiminden kişisel fayda sağlasa da turizm gelişiminin yol açtığı negatif etki’ algısının yüksek olduğu belirlenmiştir. Turizmi gerileme aşamasında olan bu bölgede yerel halk turizmden kişisel fayda sağlasa da turizmin çevresel, kültürel ve sosyal olumsuz etkileri olduğunun farkındadır. Bu farkındalık bölge halkı turizmden fayda sağlıyor olsa da zaman içerisinde turizm gelişimi desteğine yönelik olumsuz tutum gösterebileceğine dair önemli bir bulgu olarak değerlendirilebilir” (Ekici ve Çizel, 2014, s.84)

Ekonomik açıdan önemli olduğu bilinen turizmin, birçok ülke için gelir kaynağı haline gelmesinin, II. Dünya Savaşından sonrasına dayandığı belirtilmektedir. Ülkelerin istihdam ve gelir sağlama yönünden önemli etkileri olan bu sektörü canlandırmak adına önemli ölçüde yatırımlar yaptıkları bilinmektedir. 1980’li yıllardan sonra Batı Avrupa ve Amerika’da belirginleşen çağdaş tüketim ve üretim anlayışı, bu sektörün gelişimini hızlandırırken, beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Bu sorunlardan ilkinin getirdiği olumsuz bir etki; dünya çapında hissedilen çevresel olarak belirtilmektedir. Bu gelişmeler sonucunda turizm faaliyetlerinin, kültürel ve doğal kaynakları negatif yönde etkilediği ve bu etkilere bağlı olarak da turizmin ilerleyen dönemlerde zayıflayabileceğinin anlaşılmasıyla “alternatif turizm” kavramı gündeme gelmiştir (Boz, 2019, ss.979-980).

Alternatif turizmin ortaya çıkmasıyla beraber turizmin, kültürel kaynakların daha aktif değerlendirilmesinde rol oynadığı ve yerel halka kazanımlar sağladığı görülmektedir. Alternatif turizm birçok kaynakta “1980’lerde miras ve sürdürülebilir gelişme ile birlikte moda haline gelmiş konulardan” biri olarak belirtilmektedir (Baytok ve diğerleri, 2017, s.3).

Alternatif turizm fikrinin ve felsefesinin ortaya çıkmasının başlıca sebeplerinden birinin de modernleşmenin turizme yansımaları olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce kapsamında; alternatif turizm kavramının değerlendirilmesi hususunda dikkate alınması gereken başlıca konuların; modernleşmenin temel ihtiyaçlarından olan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma olduğu söylenebilir (Baytok ve diğerleri, 2017, s.1).

İnsanların farklı seyahat beklentilerine ve arayışlarına daha iyi cevap vermek amacıyla alternatif turizm kavramı ve alternatif turizm seçenekleri ortaya çıkmıştır. Alternatif turizm kavramının ortaya çıkmasındaki diğer sebepler ise; ülkeler arası rekabet, yeni beklentiler, gelir düzeylerine göre ölçeklenebilir gezi planları, turistlerin alternatif beklentileri olarak sıralanabilir. Geleneksel turizm de yaygın olarak görülen ve çoğunlukla geniş grupların bulunduğu organizasyonlar, alternatif turizm de daha küçük gruplar ile yapılmaktadır.

“Alternatif turizm olgusu bu dönemde kitle turizmine alternatif olarak antitez şekilde sunulmuştur. Alternatif turizm kitle turizminin zıttı olarak dışsal sahiplikli büyük ölçekli işletmeler yerine yerel sahiplikli küçük ölçekli işletmeleri desteklemiştir. Böylece ülke içinde yerel istihdam arttırılarak ülke ekonomisine de katkı sağlanmıştır” (Baytok ve diğerleri, 2017, s.3)

Alternatif turizmle ilgili çeşitli kaynaklardan benzer yada birbirinin tam tersi tanım ve tespitlere rastlanarak bir takım bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgulardan çıkarabilecek ortak sonuçları alternatif turizmin özellikleri bakımından incelediğimizde şu şekilde sıralamak mümkündür.

Alternatif turizm küçük ölçekli olup yerel halka öncelik tanıyan, tarihi, doğal ve kültürel unsurları koruyan bir olgudur. Bu olgu sürdürülebilir gelişimin ilkelerine uygun, tüketicinin ve yerel halkın daha iyi standartlarda yaşamasını sağlamaktadır. Bölge halkı ile bu bölgeyi ziyaret eden turistlerin olumlu etkileşimini arttırır. Bu etkileşimin sonucu olarak; toplumsal, doğal ve sosyal olguların çevre bilinci kapsamında öne çıkması sağlanabilmektedir (Baytok ve diğerleri, 2017, s.3). Çeşitli etkilerinin birçok alanda görüldüğü alternatif turizmin uygulandığı; ülkelerin ve bölgelerin kültürel özelliklerine, coğrafyalarına ve faaliyetlerine göre farklı türleri bulunmaktadır. Bu alternatif turizm türlerine her geçen gün yeni ve farklı seçenekler eklenmektedir.

“Alternatif turizm çeşitleri; doğa sporları turizmi (Doğa yürüyüşü, bisiklet vb.), yayla turizmi, sağlık ve termal turizmi, akarsu turizmi (rafting vb.), av turizmi, kuş gözlemciliği turizmi, inanç turizmi, iş/kongre turizmi, sualtı dalış turizmi, yat turizmi, golf turizmi, kış sporları turizmi, köy turizmi, tarım turizmi, çiftlik turizmi, gençlik turizmi (kamp vb.), mağara turizmi, hava sporları turizmi (yamaç paraşütü vb.), festival turizmi, yeme-içme turizmi, arkeoloji turizmi, kültür turizmi, dağcılık turizmi ve kongre turizmi olarak sınıflandırılmaktadır” (“Turizm Çeşitleri”, 2021)

Turizmin başkenti olarak bilinen Antalya bölgesinde de her geçen gün alternatif turizm seçeneklerinin arttığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda; Türkiye genelinde turizm konusu ele alındığında ilk aklı gelen il olan Antalya'nın hem alternatif turizmin hem de kitle turizminin birçok özelliği araştırılmıştır. Coğrafi konumu ve doğasıyla, turizme faydası dokunan Antalya'nın turizm alanında birçok yeniliğe ve çeşitliliğe olanak sağlayan turizm bölgelerinin biri olduğu görülmektedir. Fuar, festival ve kongre turizmi kapsamında Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün resmi web sayfasında yayınlanan açıklamaya göre;

“Ülkemizde ulusal ve uluslararası ölçekte gerçekleştirilen kongre, sempozyum, toplantı vb. etkinlikler bakımından İstanbul'un ardından ikinci sırada yer alan Antalya, 2014 ve 2015 yıllarında, aralarında Uluslararası Kongre ve Konferans Şirketleri Birliği (ICCA) 53. Genel Kurulu, NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı, B20 ve G20 Zirveleri'nin de yer aldığı, oldukça önemli etkinliklerin ev sahipliğini başarıyla gerçekleştirmiştir. Özellikle, ICCA 53. Genel Kurulu vesilesiyle Antalya'ya gelen kongre turizminin dünya çapındaki profesyonelleri, kenti ve kentte bulunan tesisleri gezerek Antalya'nın kongre turizmi açısından sunduğu olanakları ve hizmet kalitesini yakından görme fırsatı bulmuşlardır” (“Kongre Turizmi”, t.y.)

Antalya'da alternatif turizmin çeşitleri ve buldukları konumları şu şekilde sıralanabilir.

Kültür Turizmi; Antalya, Side ve Alanya müzeleri; Patara (Ovagelemiş), Xanthos (Kınık), Phellos (Felen Yayla), Antiphellos (Kaş), Apollonia (Kılınçlar), Sillion/Sillyon/Syllion (Asarköy, Yanköy), Perge (Aksu), Termessos (Güllük Dağı), Olympos (Çıralı – Yanartaş), Phaselis (Tekirova), Kekova Adası (Batık Şehir), Myra (Demre, Kale), Aspendos gibi ören yerleri kültür turizmi kapsamında turizme katkıda bulunan yerler arasındadır (“Kültür Turizmi”, t.y.).

Yayla Turizmi; Ördübek, Ovacık, Saklıkent (Saklı), Üçoluk, Pişer, Dereköy, Söbüçimen, Gömbe, Yeşilyayla, Söbüce, Beydağı, Altınyaka, Gökbel, Maşad, Kocaoluk, Sütleğen, Elmalı, Gebesin, Söğütbeli, Sülek, Beşkonak, Altınkaya (Zerk-Selge), Gödre ve İkiz yaylaları gibi yerler, yayla turizmine verilebilecek örnekler arasındadır (“Yayla Turizmi”, t.y.).

Mağara Turizmi; Karain, Damlataş, Dim, Altınbeşik, Kocain, Zeytintaşı, Geyikbayırı, Konakaltı, Sırtlanini, Beldibi mağaraları, mağara turizmine verilebilecek örnekler arasındadır (“Mağara Turizmi”, t.y.).

İnanç Turizmi; Şehzade Korkut Camii, Yivli Minare ve Yivli Camii (Alaaddin Camii), Zincirkıran Türbesi, Nigar Hatun Türbesi, İskele Camii, Tekeli Mehmet Paşa Camii, Bali Bey (Balbey) Camii, Murat Paşa Camii, Karatay Medresesi, Ahi Yusuf Mescidi ve Türbesi, Kale Camii (Sultan Süleyman Camii), Emir Bedrüddin Camii, Akşebe Sultan Mescidi, Ömer Paşa Camii ve Türbesi, Merkez Külliye Camii, St. Nicholas (Noel Baba) Kilisesi, Aya Yorgi Kilisesi, Side Antik Kenti ve Apollo Tapınağı, Perge Antik Kenti, Myra Antik Kenti, Olympos Antik Kenti, Patara Antik Kenti, Phaselis Antik Kenti, Hoşgörü Merkezi-Dinler Bahçesi gibi yerler inanç turizmine verilebilecek örnekler arasındadır (“İnanç Turizmi”, t.y.).

Spor Turizmi, Sağlık Turizmi, Kış Turizmi, Golf Turizmi, Kongre Turizmi, Turizm Amaçlı Sportif Faaliyetler, Dağ ve Doğa Yürüyüşü, Kamp ve Karavan Turizmi, Botanik Turizmi – Bitki İnceleme, Yaban Hayatı (Av Turizmi) gibi konularda da Antalya’da alternatif turizm faaliyetlerine ilişkin planlamalar ve çalışmalar devam etmektedir (“Turizm Aktiviteleri”, t.y.).

Yukarıda bahsi geçen ve Antalya’nın alternatif turizm faaliyetleri kapsamında, turizm gelirlerinin paydaşı olan yada olabilecek bu alternatif turizm çeşitlerinin yanı sıra; coğrafi işaretle tescillenmiş Döşemealtı halılarının da bu kapsamda değerlendirilmesi önerilmektedir. Alternatif turizm faaliyetlerinin turizmin gelişiminde önemli olduğu gibi alternatif turizm kapsamında coğrafi işaret tescilinin de öneminin son derece büyük olduğu düşünülebilir.

3. COĞRAFİ İŞARET TESCİLİNİN ALTERNATİF TURİZMİN GELİŞİMİ AÇISINDAN ÖNEMİ

19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında Fransa’da “Appellation D’origine Controlée-AOC” ortaya konulmuş olan “coğrafi işaret” kavramı; yerel halkın ürettiği ürünlerin ve bu ürünlerin yerel halkın ekonomisine katkı sağlaması amacıyla tescillenmesi için ortaya çıkmıştır (“Coğrafi İşaret Nedir?”, t.y.).

“Coğrafi işaretler, yerel değerler ile geleneksel mirası koruma altına alarak, yerel tarımsal faaliyetleri destekleyen ve coğrafi işaret alan ürünlerin yetiştigi/üretildiği bölgenin/alanın tanıtımına katkı sağlamaktadır. Coğrafi işaret sisteminin temel amacı; genel nitelikleri itibarıyla üretimi, kaynağı gibi birtakım yerel niteliklerine bağlı olarak belli bir üne kavuşmuş ürünlerin korunmasını sağlamaktır. Ürün özelliğinin korunması amacıyla ürünün belirli bir coğrafi bölge içerisinde üretiminin gerçekleştirilmesi zorunluluk gerektirdiğinde ise o ürün menşe işareti olarak tanınmaktadır” (Yazıcıoğlu ve diğerleri, 2019, s.863).

Coğrafi işaretler; iki farklı seçenek olan “Mahreç İşareti” veya “Menşe adı”na göre; el sanatları, maden, gıda-tarım ve sanayi ürünleri gibi farklı seçenekler ile verilmektedir. “Bir ürünün, tüm veya esas nitelikleri belirli bir coğrafi alana ait doğal ve beşerî unsurlardan kaynaklanıyorsa bu durumdaki coğrafi işaretlere ‘menşe adı’ denir” (“Coğrafi İşaret Nedir?”, t.y.). “Mahreç işareti, ilgili ürünün elde edilmesi, üretilmesi ya da benzeri süreçlerin en az bir tanesinin belirli bir coğrafi bölge içerisinde yapılması zorunlu ise bu ürün ya da işaretler mahreç işareti adını almaktadır” (Yazıcıoğlu ve diğerleri, 2019, s.864).

Kırsal gelişim olgusunun önemli unsurlarından biri olan; yerel ve yöresel ürünlerin ön plana çıkarılmasını amaçlayarak, geleneksel turizmin yapılmadığı bölgelere turistleri çekebilmek için yapılan alternatif turizm faaliyetleri, coğrafi işaretler ile desteklenmektedir. Coğrafi işaretleme ile alternatif turizm, dünya literatüründe kabul görmüş ve birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda; yerel ve geleneksel değerlerin coğrafi işaretleme ile tescillendikten sonra alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesinin son derece önemli olduğu söylenebilir.

“Son dönemlerde gerek iç gerekse dış turizmde yerel değerler, pazarlama faaliyetlerinin odak noktası haline gelmeye başlamış, yerel değerlerin tescillenip turizm sektöründe yeni pazarlama alanı olarak kullanılması, dünya ülkelerinin sıkça izlediği ulusal turizm politikalarından biri haline gelmiştir. Bir bölgede coğrafi işaret olarak markalaşan yöresel ürünlerin ve yerel değerlerin turistik bir değer olarak pazarlanması, o bölgeyi turizmde öne çıkan destinasyon merkezleri haline getirmekte ve alternatif turizm fırsatlarına olanak sağlamaktadır. Böylece coğrafi işarete sahip olan ürünler, bölgesel gelişim ile ilişkilendirilerek turizme de sürdürülebilir bir boyut kazandırmaktadır. Bu sebeple coğrafi işaretlerin turizm yoluyla bölgesel turizme önemli katkılar sağlayacağı ve yerel değerlerin turistik ürün olarak kullanımının yaygınlaşacağı öngörülmektedir” (Ceylan ve Komşu, 2020, s.964).

4. COĞRAFI İŞARET TESCİLLİ DÖŞEMEALTI HALILARI

Antalya'nın 19 ilçesinden biri olan Döşemealtı; Toros dağlarının eteklerinde, Antalya-Burdur karayolu üzerinde ve şehir merkezine 20 km uzaklıkta olup, 23 köy/mahalleyi içerisinde barındırmaktadır. Halkının geçim kaynağı çoğunlukla tarım ve hayvancılıktır. Bu bağlamda; Döşemealtı ilçesi turizm gelirlerinden çok fazla pay alamayan ilçeler arasında yer almaktadır.

Döşemealtı ilçesi turizmle adını duyuramamakla birlikte, Anadolu el dokumacılığının önemli halı gruplarından olan “Döşemealtı Halıları”nı bünyesinde barındırmaktadır. El dokuması literatüründe Döşemealtı halıları önemli bir yere sahiptir. Bu halı grubu 2021 yılı itibariyle coğrafi işaretle tescillenen kültür mirasları arasındadır. Bu mirasın yaşatılması, gelecek kuşaklara aktarılması ve alternatif turizm kapsamında değerlendirilmesi planlanmaktadır. Bu çalışmaya konu olan Döşemealtı halıları; coğrafi işaret tescili ile birlikte dokuma literatüründeki önemini, alternatif turizm alanında da geliştirecektir.

Döşemealtı ilçesi; literatürde önemli bir yere sahip olan halılarının yanı sıra, Kovanlık mahallesinde, yüzlerde dönümlük alana serilmiş gerek Döşemealtı halıları gerekse Anadolu'nun birçok bölgesinden toplanan halı, kilim ve benzeri yaygılar serilmektedir. Yazın serilen bu ürünler, tüm yaz boyunca bu alanda, güneşin altında bırakılmaktadır. Bu işlemin yapılmasındaki amaç; halılardaki doğal eskitme görünümü ve renklerdeki solmanın hızlandırılmasıdır (Bkz. Görsel 1, Görsel 2, Görsel 3).

Görsel 1. Coğrafi İşaret Tescilli Döşemealtı Halı Örneği, Toplu Halı (Seccade)

Kaynak: 796 Numaralı Mahreç İşareti Tescil Belgesinden Alınmıştır (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Görsel 2. Coğrafi İşaret Tescilli Döşemealtı Halı Örneği, Akrepli Halı (Seccade)

Kaynak: 796 Numaralı Mahreç İşareti Tescil Belgesinden Alınmıştır (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Görsel 3. Coğrafi İşaret Tescilli Döşemealtı Halı Örneği, Kocasulu Halı (Seccade)

Kaynak: 796 Numaralı Mahreç İşareti Tescil Belgesinden Alınmıştır (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Bu uygulamanın geleneksel manada dokuma kültürüne ve dokumalara zarar verdiği düşünülmektedir. Fakat oluşturduğu estetik görünüm açısından son yıllarda yöredeki “halı tarla ziyaretleri” alternatif bir gelir kaynağı olmuştur.

Görsel 4. Döşemealtı Halı Tarlaları, Döşemealtı/Antalya

Kaynak: (“Döşemealtı Halısına Coğrafi İşaret Tescili”, 2021) Fotoğraf: (Demirbaş, 2021)

Antalya; yerleşik yörükleri bünyesinde barındıran bir ildir. İlçelerinde farklı yörük gruplarına rastlanmaktadır. Bu yörük gruplarından bir tanesi de Döşemealtı’nda yaşayan Teke/Karakoyunlu yörükleridir.

“Antalya civarında “Teke, Karakoyunlu”, Gazipaşa ve çevresinde “Bahşiş ve Sarkeçili”, Korkuteli yöresinde Söbüce Yaylası ile Antalya’nın kuzeyinde yer alan Döşemealtı düzlüğünde “Karakoyunlu ve Yeni Osmanlı yörükleri” yaşamaktadır. Ayrıca, çevrede konargöçer halde yaşayan, yukarıda saydığımız Yörük gruplarına bağlı “Töngüşlü, Çoşlu, Saçıkara, Eski Yörük, Hacı Hamzalı, Hacı Mehmetli,

Çakallar, Ötkünlü, Karaevli, Karahacılı, Sarıhacılı, Karatekeli, Hacı Babalar yörükleri” bulunmaktadır. Tüm bu yörük gruplarının kendilerine özgü halı ve düz dokuma yaygı gelenekleri mevcuttur” (Deniz ve Aydın, 2022, s.47).

Alan araştırması sırasında; günümüzde büyük bir bölümü yerleşik hayata geçen Karakoyunlu yörüklerinden olan kaynak kişiler, ellerindeki dokuma örneklerini göstermişlerdir. Bölgede halı dokumacılığının yanı sıra yörük kültürünü yansıtan desen, renk ve kompozisyon özelliklerinin olduğu; heybe, torba, çuval ve kilim örneklerine de rastlanılmıştır. Döşemealtı ilçesi halı dokumacılığı ile bilinmekle birlikte; yörede az da olsa düz dokuma yaygılara rastlanılmıştır.

Görsel 5. Döşemealtı/Kovanlık Köyündeki, Yerleşik Hayata Geçen Yörükler İle Yapılan Görüşmelerden Kareler, Döşemealtı/Antalya

Kaynak: (Eroğlu, 2011)

4.1 Döşemealtı Halıcılığının Tarihçesi

Döşemealtı ovasında yaşayan Karakoyunlu yörükleri tarafından, özellikle bir zamanlar köy olan kovanlık mahallesinde üretimi yapılan halı grubuna, literatürde “Döşemealtı Halıları” denilmektedir. Kaynaklara bakıldığında yaklaşık 270 yıl önce, Döşemealtı Kovanlık köyüne yerleşen Karakoyunlu yörükleri tarafından dokunmuş olan bu halılar; desen, renk, kompozisyon ve malzeme özellikleri itibarıyla literatüre adlarını yazdırmışlardır (Atlıhan, 2011, s.7).

Geleneksel Döşemealtı halılarının, gelecek kuşaklara aktarılması, tanıtılması ve yöre halkının ekonomik gelir elde edebilmesi amacıyla 1987’de Kovanlık köyü tarımsal kalkınma projesi kapsamında, 380 m²’lik bir bina tahsis edilerek halı kooperatifi kurulmuştur. Kooperatif binasında; halı dokuma atölyeleri, boyama atölyeleri ve depolar yer almaktadır (Deniz ve Aydın, 2022, s.47).

Bu bölgedeki halıcılık faaliyetlerinin geliştirilmesi için yürütülen projeler bir süre devam etse de farklı etkenlerden dolayı zaman içerisinde bu faaliyetlerde gerilemeler olmuştur. Daha önceki yıllarda dokuyucular kendi ipliklerini eğirir, bu iplikleri geleneksel yöntemler ile boyar ve yine atalarından kalma orijinal yöntemler ile dokumalarını üretirlerdi. Günümüzde bu geleneksel yöntemlerden vazgeçilmeye başlanmıştır. Bunun en önemli sebebi; geleneksel üretim metotlarından uzaklaşmış olmasıdır. Bununla birlikte; Antalya’nın turizmden aldığı payın artması, bölge halkının turizmden pay alma arayışları sebebiyle sahil bölgelerindeki geleneksel turizm kollarına bağlı yerlerde çalışmaya başlamaları da halıcılık faaliyetlerinin gerilemesindeki sebepler arasında yer almaktadır.

Halıcılık faaliyetlerinin gerilemeye başlamasının ardından farklı dönemlerde destekleyici projeler ile Döşemealtı halıcılığı tekrar canlandırılmak istenilmiştir. “Sanayi ve Turizm Sektörlerinde Rekabetçiliğin Arttırılması” başlıklı mali destek programı çerçevesinde “TR61/10/KAMU/01-66” referans numaralı ve 18 Mart 2011 tarihli, “Akdeniz Üniversitesi Proje Geliştirme ve Araştırma Merkezi” tarafından yürütülen, “Gelenekten Geleceğe Döşemealtı Projesi” de bu destekleyici projeler arasındadır.

Döşemealtı belediyesi tarafından coğrafi işaret tescili ile 796 numaralı mahreç işaretini alan Döşemealtı halılarının, atkısı ve çözgüsü yündür. Bu halı grubu; Türk (Gördes) düğüm tekniği ile dokunmaktadır. Motiflerinde geometrik kompozisyonlar uygulanmakta olan en eski Döşemealtı halısı, Antalya müzesinde sergilenmekte olan “Halelli”dir. Döşemealtı el halılarının; halelli halı, toplu halı, akrepli halı, dallı halı, dallı akrepli halı, camili halı, kocasulu halı gibi çeşitleri vardır.

“Döşemealtı El Halısının kenar süslemeleri şekillerine göre adlandırılır. Kenar süslerine halk arasında “su” denir. Bunların geniş bordürlülerine; kocasu, nacaklı su, büyük albay suyu, laleli su, deve suyu, dar bordürlülerine ise; bulanık, göynek yanışı (çingilli aksu), motor izi suyu, tutmaç suyu, küçük tutmaç suyu, kırmızı toplu su, mersin yaprağı suyu, öküz sidiği, keme dişi, kedi izi ve küçük albay suyu denir” (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Görsel 6. Döşemealtı Halılarında Bulunan Kenarsuyu Örneği, Büyük Albaysuyu Motifi

Kaynak: (Deniz ve Aydın, 2022, ss.54-57)

Görsel 7. Döşemealtı Halılarında Bulunan Kenarsuyu Örneği, Lalelisu Motifi

Kaynak: (Deniz ve Aydın, 2022, ss.54-57)

Görsel 8. Döşemealtı Halılarında Bulunan Kenarsuyu Örneği, Kocasulu Motifi

Kaynak: (Deniz ve Aydın, 2022, ss.54-57)

Görsel 9. Döşemealtı Halılarında Bulunan Kenarsuyu Örneği, Tutmaçsuyu Motifi

Kaynak: (Deniz ve Aydın, 2022, ss.54-57)

Döşemealtı halıları genellikle seccade boyutunda kareye yakın ebatlardadır. Genellikle 80x120, 90x115 cm. boyutlarındadır. Günümüzde taban halısı, kelle halısı, yolluk, çeyrek halı (125x180, 165 x126, 115x164, 115x150, 123x197, 125x200 cm.) minder ve çanta tipleri de dokunmaktadır. Kendine has renkleri ve renk tonları ile bilinen bu halıların eski örneklerinde; mavi, kırmızı, lacivert, beyaz ve yeşil renkler kullanılırken, günümüz Döşemealtı halılarında ise; bordo, siyah, kırmızı, yeşil, açık mavi, koyu mavi ve sarı renklerin hâkim olduğu görülmektedir (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Döşemealtı halılarına; kullanılan ipliklerin uyumluluğu, geleneksel boyama yöntemlerinin kullanılması, cm²'deki düğüm sayısı, motif özelliklerinin gelenekselliği ve birbirleriyle uyumları, literatürdeki kabul görmüş varlıkları gibi sebeplerden dolayı, Döşemealtı Belediyesi tarafından, coğrafi işaret tescili kapsamında 796 numaralı mahreç işareti verilmiştir. Böylelikle Antalya; Döşemealtı halıları ile 13. Coğrafi tescil işaretini almıştır (“Döşemealtı El Halısı”, 2021).

Döşemealtı halılarının coğrafi işaret tescili alması, kültürel değerlerimizin dünya çapında tanıtılması ve korunması bakımından önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte; coğrafi işaret tescili kapsamında projelerin devam ettirilmesi ve geliştirilmesi, bu halıların alternatif turizm kapsamında turizme kazandırılması hususunda büyük önem arz etmektedir.

Yukarıda açıklanan bulgulardan da anlaşılacağı üzere; alternatif turizm son yıllarda birçok ülkenin gündeminde ve takibindedir. Antalya'nın 13. Coğrafi işaret tescilini almış olan Döşemealtı halılarının alternatif turizme kazandırılması önerisindeki ana amaçlardan birincisi; Antalya'daki turizm alanlarının genişletilmesi, ikincisi; kırsaldaki yerel üreticinin turizm gelirlerinden aldığı payın artırılmasıdır. Çalışmanın sonuç bölümündeki önerilerin uygulanabilirliği durumunda, literatürde önemli bir yere sahip olan Döşemealtı halıcılığının, ulusal olarak farkındalığı arttırılacak, buna bağlı olarak uluslararası farkındalığı da arttırılmış olacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm dünya çapında bacasız fabrika olarak bilinen, ekonomik gelirden önemli bir rol oynayan, geniş kitlelere hitap eden ve son zamanlarda ülkelerin farklı arayış ve denemeler içerisinde olduğu bir kavramdır. Türkiye'de ve dünyada geleneksel turizm anlayışı; deniz-kum-güneş üçlüsünden oluşmaktadır. Bu üçlüden dünyada bazı ülkeler yeterince payını almaktadır. Son yıllarda yapılan tanıtım faaliyetleri ve turist destinasyonlarının karşılanabileceği gerekli altyapı ve konaklama alanları Türkiye'de de artmış olup, turizm alanında söz sahibi olan ülkeler arasına Türkiye'de katılmıştır. Türkiye'de diğer illere göre Antalya, turizmden en fazla payı almaktadır.

Diğer ülkelerde olduğu kadar, Türkiye de turizmin geniş kitlelere ulaşması için yeni arayışlar içerisinde. Antalya başta olmak üzere birçok tatil bölgesinde; golf, sağlık, kongre-fuar, doğa sporları, mağara, arkeoloji ve kültür turizmi gibi alternatif turizm çeşitleri ile turizmin ulaştığı kitle sayısı arttırılmış ve arttırılmaya çalışılmaktadır. Yeni arayışlar ve alternatif turizm seçeneklerini çeşitlendirme çabalarına, coğrafi tescil işaretleri de önemli ölçüde destek olmaktadır.

Alternatif turizm kapsamında coğrafi işaretlerin öneminin oldukça fazla olduğu bu sektörde, coğrafi işaret tescilini alarak alternatif turizme destek olabilecek seviyeye ulaşan, kültürel kaynaklarımızdan biri de Antalya Döşemealtı halılarıdır.

Bu bağlamda; Antalya'nın 13. Coğrafi işaret tescili kapsamında mahreç işareti alan Döşemealtı halıları, alternatif turizm kapsamında değerlendirilerek incelenmiştir.

Araştırmanın ilgili bölümlerinde geleneksel turizm, yeni arayışların olduğu alternatif turizm ve alternatif turizm kapsamında coğrafi işaret tescilinin etkisi incelenmiştir. Alanda yapılan incelemeler sonucunda tespit edilen bilgilerin, literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler ile karşılaştırılması ve desteklenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ise; ülkelerin son yıllarda geleneksel turizm kadar alternatif turizme önem verdikleri, coğrafi işaret tescilli Döşemealtı halılarının, yenilikçi projeler ile desteklenerek alternatif turizm kapsamında turizme kazandırılması yönündedir.

Türkiye'de alternatif turizmin de ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmesinden kaynaklı, yeni alternatif turizm kaynakları oluşturulmaktadır. Oluşturulabilecek bu kaynaklardan biri olarak kabul edilebilecek, coğrafi işaret tescilli Döşemealtı halılarının, turistlerle buluşturulması gerek kültürel tanıtım açısından gerekse kırsaldaki ekonomik canlanma açısından son derece önem arz etmektedir.

Coğrafi işaret tescilli Döşemealtı halılarının alternatif turizm kapsamında değerlendirilerek turizme kazandırılması hususunda öneriler;

- Döşemealtı halılarının; desen, motif ve kompozisyon özellikleri incelenerek, geleneksel Döşemealtı halı arşivi oluşturulmalı.
- Bölgede Döşemealtı halılarının ve alternatif dokuma ürünlerinin üretilebilmesi için halı merkezleri kurulmalı ve kurulan bu merkezler bir kooperatif ile desteklenmelidir.
- Kurulan merkezlerin bünyesinde atölyeler oluşturulmalı, bu atölyelere ve evlere tezgâhlar kurularak, bireysel ve grup üretim ortamları oluşturulmalı.
- İplik üretim atölyeleri ve bu ipliklerin boyanması için; doğal boya üretim laboratuvarları kurulmalı.
- Belediye, üniversite ve halk eğitim işbirliği ile dokuma kursları açılmalıdır. Bu kurslarda dokuma öğretileri yanında yerel halka; öğrendikleri teknikler ile dokudukları ürünler sayesinde turizme ve bölge kültürüne katkı sağlayacakları anlatılmalıdır.
- Kurulan üretim ve eğitim merkezlerinde halı üretimi yanında aynı zamanda Döşemealtı halıların renk, motif ve kompozisyon özelliklerinin yansıtıldığı hediyelik eşya ve dekoratif ürünler üretilmeli, bu ürünlere bilgilendirici notlar eklenmelidir.
- Bölgede turist ve turizm ihtiyaçları gözetilerek, geleneksel mimariye uygun çadırlar, Yörük yaşamının temsil edileceği, konaklama amacıyla tasarlanmış mekânlar oluşturulmalıdır. Bu sayede bölgede yalnızca Döşemealtı halı dokumaları için değil yerel halka farklı sektörlerden de kazanım sağlama fırsatı oluşacaktır.
- Ulusal ve uluslararası tanıtım amacıyla; fuar, sempozyum ve festivaller gibi faaliyetler düzenlenmelidir.

- Döşemealtı halılarının geleneksel özelliklerinin anlatılacağı, öncelikli olarak turizm şirketlerine ve acentalara yönelik bilgilendirici sunum ve turlar düzenlenmelidir.
- Etkili bir tanıtım politikası izlenmeli, yazılı ve sözlü basın araçlarından yararlanılmalı, bölge kültürünün geleneksel özellikleri kullanılmalı ve medya organlarından destek alınmalıdır.
- Otellerde tanıtım stantları ve pazarlama alanları oluşturulmalıdır.
- Turizm sektörünün gelişimi, kent alt yapısı ve ulaşım sistemlerinin gelişimi ile doğru orantılıdır. Yörenin, özellikle Avrupalı turistler için bir destinasyon noktası haline getirilmesi adına tarifeli uçak seferlerinin artırılması gerekmektedir.
- Dokuma üretim merkezlerine gelen turistlere, deneme amacıyla konulan tezgâhlarda dokuma deneyimi yaşatılmalıdır.
- Yörük yaşamının önemli el sanatlarından olan dokuma sanatının tanıtılması için; otellerde oluşturulacak, çadır ve benzeri, yörük kültürünü yansıtan ortamlarda, dokuma tezgâhları kurularak dokuma deneyimi yaşatılmalıdır.

Geliş Tarihi Kabul Tarihi Yayın Tarihi	28 Şubat 2023 30 Mayıs 2023 30 Haziran 2023
Yazar Katkısı	Mehmet Ali Eroğlu (%100)
Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız
Etik Onay	Bu makale, insan veya hayvanlar ile ilgili etik onay gerektiren herhangi bir araştırma içermemektedir.
Çıkar Çatışması	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.
Telif Hakkı & Lisans	Yazar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr
Submission Acceptance Publication	28 February 2023 30 May 2023 30 June 2023
Author Contribution	Mehmet Ali Eroğlu (100%)
Peer-review	Externally peer-reviewed.
Ethical Approval	This article does not contain any studies with human participants or animals performed by the authors.
Conflicts of Interest	The author declares that there is no conflict of interest.
Grant Support	The author received no financial support for the research, authorship and/or publication of this article.
Copyright & License	Author publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Acar, D. (2020). Turizmin tarihi kökenleri – 1 : eski çağlar – mezopotamya uygarlıkları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 307-313. doi:[10.17123/atad.843960](https://doi.org/10.17123/atad.843960)
- Akdeniz, F. ve Sert, H.B. (2018). Alternatif turizmin parlayan yıldızı; oymapınar (Manavgat, Antalya, Türkiye). *Journal of Recreation and Tourism Research*, 5(1), 71-78. Erişim adresi: <https://www.jrtr.org/index.php/jrtr/article/view/264/266>
- Baytok, A., Pelit, E. ve Soybalı, H.H. (2017). Alternatif turizm mi turizmde çeşitlilik mi? kavramsal bir değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(Ulusal Alternatif Turizm Kongresi Özel Sayısı). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erzisosbil/issue/31128/337953>
- Boz, M. (2019). Turizmin gelişmesinde alternatif turizm pazarlamasının önemi: Antalya örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 977-994. doi:[10.26677/TR1010.2019.223](https://doi.org/10.26677/TR1010.2019.223)
- Bulut, İ. ve Fural, Ş. (2018). Serik bıçağının coğrafi işaret tescili kapsamında değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(Özel Sayı), 557-580. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/36559/415378>
- Ceylan, Y. ve Komşu, M.S. (2020). Coğrafi işaretli ürünlerin bölgesel turizmin gelişimi açısından değerlendirilmesi: Siirt ili örneği. 0(5). Erişim adresi: <http://johut.karabuk.edu.tr/DergiTamDetay.aspx?ID=921>
- Coğrafi İşaret Nedir? (t.y.). Erişim Adresi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/coğrafi-işaret-nedir>
- Çakaloğlu, M. ve Çağatay, S. (2017). Coğrafi işaretler ve marka değerine sahip ürünlere yönelik tüketici algısı: Finike portakalı ve Antalya tavşan yüreği zeytini örnekleri. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 52-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tead/issue/29947/327178>
- Çetinkaya, G. (2014). Bir macera turizmi etkinliği olarak kaya tırmanış sporu ve Antalya-Geyikbayırının potansiyeli. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(31), 83-100. doi:[10.17295/dcd.25739](https://doi.org/10.17295/dcd.25739)
- Demirbaş, H. (2021). *Döşemealtı Halı Tarlaları* [Fotoğraf]. Antalya.
- Deniz, B., ve Aydın, Ö. (2022). Döşemealtı halıları. *Hars Akademi*, 5(Özel Sayı), 44-79. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hars/issue/68596/1082961>
- Döşemealtı El Halısı. (2021). Erişim Adresi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/2492>
- Döşemealtı Halısına Coğrafi İşaret Tescili. (2021). Erişim Adresi: <https://www.atsovizyon.org.tr/dosemealti-halisina-cografi-isaret-tescili/>
- Duman, T. ve Kozak, M. (2013). Türk turizm ürünü: rekabet ve farklılaştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 109-121. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/16805/174583>
- Ekici, R. ve Çizel, B. (2014). Yerel halkın turizm gelişimi desteğine ilişkin tutumlarının destinasyonların gelişme düzeylerine göre farklılıkları. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3), 73-87. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/soid/issue/11390/136044>
- Eralp, Z. (t.y.). *Genel Turizm* (Vol. 3). Ankara: Ankara Üniversitesi, Basın-Yayın Yüksek Okul Yayınları.

Eroğlu, M. A. (2011). Döşemealtı Yörük Yaşamı ve Kültürü [Fotoğraf Çekimi]. Kovanlık, Döşemealtı, Antalya.

İnanç Turizmi. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68451/inanc-turizmi.html>

Kongre Turizmi. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68441/kongre-turizmi.html>

Kozak, M.A., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/16805/174577>

Kültür Turizmi. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68432/kultur-turizmi.html>

Mağara Turizmi. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68445/magara-turizmi.html>

Özdemir, M. ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 0(24), 1-25. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marucog/issue/471/3829>

Sarı, C. (2016). Antalya'da fuarlar, festivaller ve yayla şenliklerinin alternatif turizmin gelişmesindeki rolü. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute*, 8(15), 95-111. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/24658/260817>

Sarı, C. ve Derin, A.U. (2019). Medikal turizm ve antalya'daki uygulamalar üzerine bir araştırma: akdeniz üniversitesi hastanesi örneği. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 1(2), 121-143. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/caless/issue/51588/669081>

Turizm Aktiviteleri. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68431/turizm-aktiviteleri.html>

Turizm Çeşitleri. (2021). Erişim adresi: <https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html>

Yayla Turizmi. (t.y.). Erişim adresi: <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68442/yayla-turizmi.html>

Uygun, A.İ., Demiral, Y.M. ve Uslu, N. (2021). Antalya ilinin coğrafi işaret almış gastronomik ürünlerinin değerlendirilmesi. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 3(2), 91-104. doi:[10.29228/mekcad.14](https://doi.org/10.29228/mekcad.14)

Yazıcıoğlu, İ., Işın, A. ve Yalçın, E. (2019). Coğrafi işaretli ürünlerin gastronomi turizmi kapsamında değerlendirilmesi: Akdeniz bölgesi örneği. *Gastoria: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 3(4), 861-871. doi:[10.32958/gastoria.571657](https://doi.org/10.32958/gastoria.571657)

Yıldız, Z. (2011). Turizmin sektörünün gelişimi ve istihdam üzerindeki etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 57-71. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/vizyoner/issue/23016/246122>

EXTENDED SUMMARY

The tourist industry spans a broad spectrum. This industry is made up of all activities that draw huge audiences and provide jobs while also promoting the nation and bolstering the national economy. In recent years, Turkey's economy has benefited significantly from tourist profits. In the past, while thinking about tourism in Turkey, which is bordered by oceans on three sides, only the sea, sand, and sun triad came to mind. However, nowadays, the sectors of tourism activity have significantly grown and appeal to huge populations. Thus; In addition to the traditional tourism concept, the concept of alternative tourism has also been included in the literature, and new searches within the scope of alternative tourism activities have started to increase in recent years.

A growing number of new searches and increasingly diverse travel expectations have given rise to the notion of "alternative tourism," which is a collection of activities that support the growth of the local population on a social, cultural, and economic level.

It can be observed that alternative tourism and tourist activities continue not just on the beaches, but also in locations that promote Turkey's natural, ecological, and cultural characteristics. Alternative tourist activities have emerged in recent years in several locations of Turkey, including Antalya, the tourism hub. Health tourism and congress-fair tourism are fairly advanced among the alternative tourist kinds in Antalya, which has taken its place in the international tourism literature with its blue flag beaches and five-star vacation concepts.

Projects and new searches aiming to reach tourism activities in a whole year and wide geographies are still continuing. Another activity that will support these new pursuits is handicraft products that reflect our traditional values. It is planned to contribute to the country's economy by evaluating these products within the scope of alternative tourism.

Geographical indications are extremely important in the development of alternative tourism. "Geographical Indication Registration" refers to the process of branding or designating food, agricultural, mining, handicrafts, and industrial items with the term "Mahreç" or "Menşe." Cultural and traditional values that have remained concealed or have not been effectively promoted might be brought to light as a result of these registrations. The examination of these qualities within the context of alternative tourism ensures that these values, which have recently been defined via geographical indication registration, are introduced to tourism.

Many items in Antalya have Geographical Indications, including fruits, vegetables, local dishes, and handicrafts, and the application procedure for many traditional products has been completed. As the number of traditional goods having Geographical Indications in Antalya grows, so will the availability of alternative tourist resources. Geographical Indications strengthen traditional products, but traditional products are also developing as alternative tourism possibilities. Dosemealti rugs are one of them.

Dosemealti carpet fields, which have recently been the topic of movies and clips and visited by tour buses, and Döşemealtı carpet business have begun to gain significance. In this regard, Dosemealti carpets gained Antalya's 13th geographical indicator registration in 2021, thanks to the cooperation of municipal governments. By bringing these weavings, which have distinctive patterns, colors, and composition features, together with travelers, activities continue to bring them to tourism.

The goal of this research is to analyze the Dosemealti carpets, which have a significant position in Anatolian weaving culture and literature, within the context of alternative tourism, and to contribute to the area economy with new ideas and to introduce them into tourism.

In this context; It is aimed to contribute to the production and cultural promotion of Dosemealti carpets by including them in the status of gift and decorative items with traditional methods, interpreting them according to today's modern understanding.

In accordance with this goal, a field research was conducted by visiting the Killik, Kovanlık, and Asaoba villages in the Dosemealti area, which are well-known in the weaving literature. The current state of Dosemealti carpets has been assessed as part of this research.

The concept of tourism and alternative tourism and alternative tourism types in Antalya, the definition of geographical indication registration and its importance in terms of the development of alternative tourism, and the Dosemealti carpets that have been registered as geographical indications are all mentioned in the relevant parts of the study.

In recent years, countries have given alternative tourism as much importance as traditional tourism, and the geographical indication registered Dosemealti carpets are supported by innovative projects and brought to tourism within the framework of alternative tourism, according to the findings that emerged as a result of comparing and supporting the information obtained as a result of the field examinations with the information obtained as a result of the literature review.

Due to the thought that alternative tourism will contribute to the country's economy in Turkey, new alternative tourism resources are being created. It is extremely important in terms of cultural promotion and economic revival in the countryside to bring together the geographical indication registered Dosemealti carpets, which can be considered as one of these resources that can be created.

Suggestions for using and promoting the Döşemealtı carpets with a Geographic Indication as part of alternative tourism;

- Dosemealti carpets; The traditional Dosemealti carpet archive should be created by examining the pattern, motif and composition features.
- Carpet centers should be established in order to produce Dosemealti carpets and alternative weaving products in the region and these centers should be supported by a cooperative.
- Workshops should be established within the established centers, and individual and group production environments should be created by setting up benches in these workshops and houses.
- For yarn production workshops and dyeing of these yarns; natural dye production laboratories should be established.
- In collaboration with the local government, university, and public schools, weaving courses should be launched. Locals should be taught weaving in these classes, but it should be made clear that the skills and goods they learn will help promote tourism and the local culture.
- In addition to carpet production in the established production and training centers, souvenirs and decorative products reflecting the color, motif and composition characteristics of Döşemealtı carpets should be produced, and informative notes should be added to these products.
- Tents suitable for traditional architecture and places designed for accommodation, where the Yoruk life will be represented, should be created by considering the tourist and tourism needs of the region. In this way, there will be an opportunity to make gains not only for Döşemealtı carpet weaving, but also for local people from different sectors.
- For the purpose of national and international promotion; activities such as fairs, symposiums and festivals should be organized.
- Informative presentations and tours should be organized primarily for tourism companies and agencies, in which the traditional features of Döşemealtı carpets will be explained.
- An effective promotion policy should be followed, written and verbal media should be used, traditional features of the regional culture should be used, and support from media organs should be sought.
- Promotion stands and marketing areas should be established in hotels.
- The development of the tourism sector is directly proportional to the development of urban infrastructure and transportation systems. In order to make the region a destination point especially for European tourists, it is necessary to increase the scheduled flights.
- Tourists coming to weaving production centers should experience weaving on the looms placed for trial purposes.
- To introduce the art of weaving, one of the important handicrafts of the nomadic life; Weaving experience should be provided by establishing weaving looms in tents and similar environments that reflect the nomadic culture to be created in hotels.